

LAAT ONS BIDDEN

Serie geloven in stilte en gebed

Het is een mooie traditie in de liturgie, beste, lieve mensen, dat halverwege de advent - vandaag dus - de oproep klinkt blij te zijn. 'Verheug je, en ik herhaal het', horen we Paulus zeggen: 'verheug je'. En dan klinkt zijn verklaring: 'De Heer is nabij'. Wij denken daar nu natuurlijk bij: 'Over twee weken is het Kerstmis'. Wat Paulus ook een paar keer herhaalt in zijn tekst - dat valt minder op - is dat hij bidt voor de mensen aan wie hij schrijft. Zijn hele brief is eigenlijk een gebed. Geloof en gebed horen voor hem bij elkaar. Dat is voor velen van ons niet zo van vanzelfsprekend, denk ik. Zelf bid ik niet zo gemakkelijk in mijn eentje, het liefste bid ik hier in deze gemeenschap, dan verheug ik me ook echt in het gebed en geloof ik. Geloven net als bidden doen mensen vaak vooral samen. Maar je kunt natuurlijk ook alleen bidden. Bidden, hebben de meesten van ons als kind, thuis van onze ouders geleerd, samen met hen. Niet zoals je lopen leert, eens en voorgoed, want naarmate je ouder wordt, ontdek je dat bidden, zoals veel belangrijke dingen in het leven, steeds opnieuw geleerd moet worden, dat je het ook kunt afleren, en dat je, om te blijven bidden, de hulp of het gezelschap van andere mensen nodig hebt.

Geloven en bidden doen we inderdaad in de eerste plaats samen. Wanneer in het geloof twijfel binnensluipt, verliest ook het gebed zijn vanzelfsprekendheid. Iets daarvan horen we in psalm 42 waarvan we daarnet een deel gezongen hebben. De psalmist die één en al ontvankelijkheid is, zegt bijna ontroerend dat hij verlangt naar de verborgen God zoals een hert verlangt naar levend water, maar even later wordt dat lied van verlangen een klaaglied: 'Ik ben zielsbedroefd', treurt hij dan. Iets van die nare ervaring zullen velen van ons herkennen, denk ik, zoals wij ook, net als de psalmist, mensen ontmoeten die niet bidden, die niet in God en in kerkdiensten geloven en ons min of meer duidelijk de vraag stellen: 'Waar is die God van jou, van jullie? Wat doe je nog in die kerk?' Het aardige van psalm 42, wanneer je die in z'n geheel leest, is dat daar, na de klaagzang, een begin van een antwoord op die vraag klinkt. Wanneer de psalmist weemoedig terugdenkt aan betere tijden, is hij niet meer alleen: hij ziet en voelt zich weer lopen in de feestende menigte die optrekt naar de tempel van Jeruzalem: wat heeft hij daar, samen met anderen, gebeden, zingend, juichend zelfs! En zoals vaak keert met de herinnering ook het verlangen en dus de hoop terug: hoop, de deugd die er is om haar grote zussen: geloof en liefde wakker te maken. En ook dat gebeurt: de tranen worden gedroogd, en de psalm eindigt als een opborrelend gebed: 'Gij zijt mijn lijfsbehoud, Gij zijt mijn God!'

Wat is er ondertussen met de psalmist gebeurd? Iets dat tamelijk eenvoudig kan lijken, maar het niet is: hij heeft de moed gehad alles te zeggen wat hij dacht, alles vooral wat hij voelde, prettig en niet prettig, gelovig en niet gelovig, alles wat hem bijna wanhopig maakte. Door alles eruit te gooien is hij uit zijn depressie gekomen. Het heeft hem opgebeurd, vrijer gemaakt. Dat kan natuurlijk ook gebeuren wanneer mensen niet bidden, in een vriendschappelijk gesprek. Alles aan een ander vertellen wat in je leeft aan lief en leed, aan angst, vreugde en droefheid, is een verlangen dat we allemaal kennen, en het is heerlijk wanneer we daar aan toekomen, maar heel vaak ook komen we er niet aan toe, durven dat niet, omdat we dan belanden bij zaken waar we ons voor schamen, die te belastend zijn voor anderen of te pijnlijk voor onszelf om ze opnieuw te beleven: conflicten, geheimen, rouw, relationele, vaak ook seksuele zaken. Dat is voer voor psychologen of, als we het over de gemeenschap hebben, voer voor sociologen. We kunnen of durven de onderste steen niet altijd naar boven halen. Vaak ook is het beter dat niet te doen, niet alles naar buiten te brengen. Een kind kan niet altijd alles aan zijn ouders vertellen, daarmee denkt het, terecht of onterecht, zichzelf tekort te doen. Ook twee geliefden kunnen niet altijd alles aan elkaar kwijt, dat zou hun liefde in gevaar kunnen brengen. Therapeuten zijn neutraler. Die worden er voor betaald om aan hun patiënten te vragen alles te zeggen wat in hen omgaat, maar therapeuten zijn waarschijnlijk ook de eersten die beseffen dat ze daarmee te veel kunnen vragen. Lang niet iedereen is in staat aan zichzelf alles te bekennen wat er in hem of haar leeft. Tot innerlijke helderheid en waarachtigheid komen vraagt veel moed en veel wijsheid. Een gesprek met een goede vriend of vriendin kan daar bij helpen. Soms ook gaat ons een licht over onszelf op wanneer we een mooi boek lezen of naar een goede Tv-uitzending kijken.

Maar laten we dus niet vergeten dat de traditie ons ook een andere weg wijst, een oude, veel begane weg waarvan nog altijd veel gebruik gemaakt wordt, en die er was voor dat de psychologie of de sociologie werden ontdekt. Het gebed tot de verborgen God is voor eindelijk veel mensen een grote steun geweest - en is dat nog altijd - om je hart uit te storten en het leven beter aan te kunnen. Van oudsher heeft gebed mensen in staat gesteld misschien niet alles maar wel alles wat nodig was voor God uit te zeggen, en zo verder te komen: gebed zuivert, gebed verlicht, gebed bevrijdt. Ook wanneer we samen bidden en zingen - zang is voor velen het mooiste gebed waarover ze beschikken - ervaren we die weldaad van vergeving, verlichting, bevrijding.

Dat is wat de psalm ons leert. Bidden is 'alles zeggen aan de verborgen God', en wanneer ons dat niet meer lukt kunnen we terecht in de tempel van Jeruzalem, of in een Amsterdamse kerk. Gebed hoor je daar inderdaad alle kanten op gaan: er wordt gedankt en geprezen, geklaagd en gevloekt, en natuurlijk gevraagd, gesmeekt. Het gebed kan de plaats worden waar mensen leren in vrede te zijn met verdriet en mislukking, in vrede met elkaar vooral. Gebed heeft daarom altijd ook iets van een dankgebed. In een waarachtig gebed kunnen verleden, heden en toekomst van mensenlevens met elkaar verzoend worden, ontstaat meer innerlijke vrede, geluk zelfs. En in een kerk groeit gemeenschap, solidariteit: gedeeld geluk mogen we het soms zelfs noemen.

Dat gebeuren is Gods stille, woordeloze antwoord op ons gebed: geen weerwoord maar innerlijke aanwezigheid, troost, hernieuwd vertrouwen, nieuwe levensmoed. Dat op ons gebed geen weerwoord volgt, betekent immers niet dat er niets gebeurt, dat bidden een één-richting gebeuren is. De oprecht biddende mens en de biddende gemeente worden niet met een kluitje in het riet gestuurd. Als de mensheid niet kan ophouden met bidden komt dat omdat waar gebeden wordt wel degelijk iets gebeurt. Oppervlakkig gezien verandert er natuurlijk niets. Oorlog blijft oorlog, onze relatie blijft deze relatie, dood blijft dood. Gebedsverhoging is een idee, een verlangen waar we niet te veel op moeten rekenen, Maar toch: de oorlogvoerende mens die bidt gaat anders over vijandelijkheid denken, binnen een relatie groeit meer begrip voor de ander, de mens die sterven moet, gaat, door alle verdriet heen, danken voor het leven dat haar of hem geschonken werd. Door ontvankelijk te zijn voor een onzichtbare God, woordeloos of met woorden, verandert er nogal wat in de biddende mens, veranderen ik en jij, verandert een zingende gemeenschap. Dan verkeert God met ons zoals Hij dat deed met Mozes: 'als een vriend met een vriend'. En een vriend is geen wonderdoener maar iemand die naast je staat, die je begrijpt, je steunt. Gebed doet dan geen wonderen maar helpt, sterkt, inspireert. Het brengt vergeving, verlichting, bevrijding. Daarvoor zijn wij hier iedere zondag bij elkaar. Door het gebed valt veel zelfbetrokkenheid van ons weg, gaan we beter luisteren naar elkaar, elkaar troosten, voelen we ons sterker om samen door te gaan, samen aan het werk. In het gebed beseffen we soms weer met ons hele lijf dat liefde sterker is dan vijandschap, dat zelfs de dood daar niet tegen op kan. Na zo'n ervaring ga je met meer vrede en vreugde, misschien zelfs gelukkig naar huis. En we begrijpen Paulus: 'Verheug je, ik herhaal het: verheug je!'

Aan dat gebeuren, die vrede en vreugde in mensen, geeft onze traditie een naam. Jezus noemt het Heilige Geest, en hij belooft dat hij die Geest zal zenden aan allen die in zijn naam zullen bidden. Die bezielende Geest is het antwoord op ons gebed, een antwoord dat dieper reikt dan de antwoorden waar wijzelf van dromen. Voor ieder van ons en voor ons allen samen geldt het mooiste dat over Jezus met Kerstmis verteld wordt: Hij heeft Jozef als vader maar wordt geboren uit Gods Heilige Geest. Ook wij worden geboren, worden pas mensen zoals we bedoeld zijn, wanneer wij de kans geven aan het mysterieuze diepste en rijkste dat wij in ons innerlijk meedragen, aan de Heilig Geest die de levende kern is van wat wij onze ziel noemen. Onze ziel is verweven met heilige Geest. Zo is God onze God. Zonder dat goddelijk weefsel in ons zouden wij niet kunnen bestaan. Het is het begin van alle geluk, het mooiste van alle leven dat we in ons meedragen. Dat mogen we ons realiseren in het gebed, en op alle momenten in het leven waar liefde ons de weg wijst. Dat moet ook Paulus bedoelen met zijn: ' ik blijf het herhalen: verblijd je, de Heer is nabij: zijn Geest is nabij, Hij of Zij leeft in je. Laten we die Geest, Gods aanwezigheid in ieder van ons, de ruimte geven! Als biddende gemeente in blijde verwachting van het Kerstfeest mogen we dat ook vanochtend weer doen: samen 'domweg gelukkig in de Dominicus' zijn. Laat ons dus zingen !

Henk Hillenaar